

Mannelijke slachtoffers: geen grapje

In de aanpak van huiselijk geweld ligt de focus op vrouwen en kinderen als slachtoffers en op mannen als dader. Het is belangrijk om daar een nuance in aan te brengen. Mannen kunnen ook slachtoffer zijn.

Jongens en meisjes tot twaalf jaar worden vrijwel even vaak slachtoffer van geweld, met name van seksueel geweld. Dat blijkt duidelijk uit de cijfers¹. Voor volwassenen zijn de cijfers stukken minder eenduidig. In 2003 waren er verschillende publicaties, onder andere van de journalist Theo Richel, waarvan de teneur was dat geweld tegen vrouwen wordt opgeblazen en dat mannen net zo vaak slachtoffer worden van huiselijk geweld. Mensen uit de praktijk van politie en justitie herkennen dit beeld niet uit de aantallen aangiftes en wat zij zien in hun werk; ze denken eerder aan twintig procent mannelijke slachtoffers. In de geregistreerde incidenten over 2007 liggen de cijfers ook anders. In zeventig procent van de gevallen richt huiselijk geweld zich tegen de (ex)-partner. Daarvan is slechts 8,6% een mannelijke (ex)-partner.

Grappig

Het aantal aangiftes is niet per se een betrouwbaar gegeven. Men gaat er vanuit dat slechts tien procent van de slachtoffers aangifte doet. En heeft een man niet veel meer schroom om aangifte te doen, of hulp te zoeken? Sta je dan niet voor gek? Word je serieus genomen of uitgelachen? Advocaat-generaal Annemarie Brughuis van het openbaar ministerie geeft een goed voorbeeld². Tijdens cursussen aan politiemensen gebruikt ze vaak de casus van een man die door drie vrouwen wordt aangerand. "Gegiechel, natuurlijk, en mannen die roepen:

'Ik wil die man wel zijn!' Dan zeg ik altijd: 'Snap je nu waarom het voor die man veel moeilijker is om aangifte te doen?'" Stereotype rolmodellen zitten kennelijk zo diep verankerd dat mannen en vrouwen het veel geloofwaardiger vinden dat mannen agressief zijn en vrouwen passief, dan dat een man mishandeld zou worden door een vrouw. Een man in de rol van slachtoffer is het mikpunt in foute grappen en cartoons.

Onderzoek

In 2008 hebben zes studenten sociaal pedagogische hulpverlening van de gereformeerde Hogeschool in Zwolle een kwalitatief onderzoek gedaan naar mannelijke slachtoffers, in opdracht van Movisie. Ze hebben met zeven mannelijke slachtoffers van partnergeweld gesproken en onderzoek gedaan naar het zorgaanbod onder vijf hulpverleningsinstellingen en de Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld. Veel hulpverlening is er niet en van de geboden hulp is niet duidelijk of

deze aansluit op de behoeften van deze doelgroep. Ten tijde van dit onderzoek waren er twee particuliere opvanghuizen in Rotterdam, waarvan het de onderzoekers niet helder werd volgens welke methode en methodieken zij werken. Ook zijn er reguliere instellingen, onderdeel van grotere organisaties, die onder andere zorg bieden aan mannelijke slachtoffers. Deze organisaties werken met professionals, maar de gehanteerde methodieken zijn niet specifiek gericht op mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld. Hoe goed dit aansluit is nog niet onderzocht. De geïnterviewde mannen geven aan dat ze vooral behoefte hebben aan een luisterend oor, hulpverlening die hen serieus neemt en niet bevooroordeeld is. Ook zeggen de meesten dat ze behoefte hebben aan een hulpverlener die echt ingrijpt en doortastend handelt op momenten dat dit noodzakelijk is. De resultaten van dit onderzoek zijn via de site www.huiselijkgeweld.nl terug te vinden onder de titel van de toenmalige projectgroep *Thuis in je huis*.

Uitbreiding van de opvang

Nadat de uitkomsten van het onderzoek van *Thuis in je huis* werden gepubliceerd, is er een en ander veranderd. Staatssecretaris Bussemaker heeft in juni 2008 met de vier grote steden een convenant gesloten, om in elke stad tien opvangplaatsen te realiseren voor mannen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld, eengerelateerd geweld of geweld vanwege hun seksuele identiteit. Daarmee komen nog twee andere groepen slachtoffers in beeld. Mannen

kunnen te maken krijgen met eerge-relateerd geweld als slachtoffer, als zij voor een relatie kiezen die onacceptabel is voor de familie (bijvoorbeeld met een getrouwde vrouw). Ook weigeren om de eer van een vrouwelijk familie-lid te wreken kan aanleiding zijn om vervolgens zelf slachtoffer te worden. Voor islamitische mannen die ontdekken dat ze niet heteroseksueel zijn, kan de reactie van hun familie, echtgenote of sociale omgeving zo heftig zijn, dat hun veiligheid niet verzekerd is. Terwijl Nederlandse homo's en transgenders te maken hebben met een coming out, die makkelijk of moeizaam kan verlopen, kun je voor islamitische mannen beter spreken van een 'coming in'. Homoseksualiteit is over het algemeen een onbespreekbaar onderwerp en veel mannen (en vrouwen) kiezen voor een dubbelleven: voor het oog 'gewoon getrouwd' maar met een geheime agenda.

Praktijkervaring

Stichting Arosa in Rotterdam (de vrouwenopvang) is al in maart 2008 met de opvang van mannen gestart, nog voor het convenant met de staatssecretaris werd afgesloten. De stafmedewerker mannenopvang, Frans Güppertz³, kan daardoor al putten uit enige ervaring. Hij vertelt dat de opvang van meet af aan vol zit met mannen van alle culturen, Marokkaans, Nederlands, Turks, Surinaams, Kaap-Verdisch. Güppertz schat dat zeven à acht op de tien mannen die bij Arosa komen slachtoffer zijn van partnergeweld. Mannen die problemen hebben vanwege hun seksuele identiteit komen incidenteel binnen en in dat geval is er nauwe samenwerking met Rotterdam Verkeert⁴.

De vier grote steden hebben ervoor gekozen om de opvang van mannen onder te brengen bij de vrouwenopvang, omdat daar al zoveel ervaring is opgedaan met de hulpverlening aan slachtoffers van huiselijk geweld. Het convenant met bijbehorende geld draait niet alleen om het bieden van directe opvang. Een belangrijke doelstelling is te achterhalen hoe de problematiek van mannelijke slachtoffers er uitziet. De

In campagnes tegen huiselijk geweld waren mannen als slachtoffer tot nu toe alleen in beeld als het om een relatie tussen twee mannen gaat.

vraag is hoeveel slachtoffers er eigenlijk zijn, in hoeverre mannelijke slachtoffers een andere vorm van hulpverlening nodig hebben en te komen tot een sekspecifieke methodiek.

Voor een deel kan huiselijk geweld er voor mannelijke en vrouwelijke slachtoffers hetzelfde uitzien. Bijvoorbeeld, in dit geval, de vrouw die in het begin van de relatie een beetje jaloers is. Hij vindt het wel leuk, denkt 'ze houdt echt van me'. Maar de jaloezie groeit uit tot controle en eindigt in geweld. Dat is een bekend patroon. Maar, zegt Frans Güppertz, een man zal op dit patroon vaak anders reageren dan een vrouw.

Hij bagatelliseert het geweld zo lang mogelijk, omdat het niet klopt met zijn beeld van mannelijk en vrouwelijk gedrag. Vaak is een man ook opgevoed met de boodschap dat je nooit een vrouw mag slaan. Dat een man zijn toevlucht moet zoeken in een opvanghuis is uitermate pijnlijk. Hij zal eerst heel veel moeite hebben gedaan om zelf zijn problemen het hoofd te bieden en dat hem dat niet gelukt is, maakt voor hem dat hij als man gefaald heeft. Oog hebben voor deze gevoeligheden en krenkingen is volgens Güppertz een belangrijk methodisch uitgangspunt. Daarnaast benoemt hij het belang dat mannen een andere bejegening behoeven. Terwijl vrouwen gericht zijn op

verbinding en gelijkwaardigheid, hebben mannen allereerst behoefte aan het bevestigen van hun autonomie en het gevoel dat ze controle hebben. Ook verschillen mannen in de manier waarop ze reageren op stress. Die reactie kan heftig zijn en bovendien schuilgaan onder ander, vaak heftig, gedrag: alcohol- en drugsmisbruik, agressie, of zich afsluiten. Dat brengt het risico met zich mee dat de focus van de hulpverlening naar deze problemen uitgaat en niet naar de onderliggende geweldsproblematiek. Volgens Güppertz komen mannelijke slachtoffers daardoor ook wel terecht bij psychiatrische instellingen. Een doorverwijzer kan pas doorvragen en de signalen van geweld herkennen, als hij op het idee komt dat mannen slachtoffer kunnen zijn.

Met de toegenomen aandacht voor huiselijk geweld zijn mannen als pleger meer en beter in beeld gekomen bij de hulpverlening. De daderhulpverlening heeft zich ontwikkeld, de vrouwenopvang zoekt contact met mannelijke plegers omdat hulp aan beide partners essentieel is om het geweld te stoppen. Dat zijn belangrijke stappen.

Dat mannelijke slachtoffers nu beter in het vizier komen bij de hulpverlening is belangrijk. Maar het is net zo belangrijk dat we ons gaan realiseren dat mannelijke slachtoffers bij de realiteit van huiselijk geweld horen. En dat daar niets grappigs aan is. ■

Voetnoot

- 1 Cijfers afkomstig uit de factsheet van Henk Ferwerda, Huiselijk geweld gemeten. Arnhem, 2008.
- 2 Geciteerd uit: Hettie Graafland, Op zoek naar mishandelde mannen. In: *Opzij*, april 2004, p. 56-59.
- 3 Onderstaande informatie is ontleend aan een telefoongesprek met Frans Güppertz en een nog ongepubliceerde notitie van zijn hand over de methodische uitgangspunten binnen de vrouwen/mannenopvang.
- 4 Rotterdam Verkeert is een organisatie die zich ten doel stelt de kwaliteit van het zorgaanbod voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen te verbeteren.